

tkinti. Fogékonysága a szerelem iránt korán megnyilatkozott, sőt egy ízben egyszerre két leányba (Judith és Anna) volt szerelmes. Regényében nagy tért szentel az állampolgári nevelésnek: ennek legjobb előkészítője a család, »mert ott kezdődjék az, aminek majdan a hazában kell tündökölnie«. Könyvecskénk második része Keller többi műveinek pedagógiai kibányászásával foglalkozik: *Pankraz*, *Frau Regula*, *Salander*. Itt is lépten-nyomon nevelési minta- és tükörképekre akadunk: a szorgos anyára, aki a szeretetben is tud mértéket tartani (34. l. f.), a jövőbe látó tanárra, aki minden oldalú kiképzést sürget, már a honismeret fontosságára is ráeszmél és folyton duzzadó tananyaggal szemben a »tanulni, folyton tanulni« elvet hangoztatja; végül leszögezi azt a mindmáig érvényes igazságot, hogy korunk bajaiért nem szabad az iskolát és az új idôt felelősségre vonni (40—41).

Összefoglalva: Keller írásait mindvégig üdén tarkítják az életéből és tapasztalataiból leszűrt szintiszta nevelési részletek »Bárhol lapozzuk fel munkáit, írja a szerző, olyan egészséges és derék embernek jellemvonásaira és tulajdonságaira akadunk, akinek még ma is, sőt éppen ma döntő mondani-
valója van, aki tanítani és nevelni tud... Számunkra nevelő ő, aki szépséggel, bölcseséggel, jósággal és tökéletességgel ajándékozza meg azt, aki elmélyed nagy és gazdag művébe«. (44—46). Minket, különösképen két, a mai életközelséggel kapcsolatos jellemvonása kapott meg: az egyik saját kis országa jelentőségének hangsúlyozása és világviszonylatbeli szerepének meglátása, ami számunkra is felemelően buzdító mintául szolgálhat. A másik annak felismertetése, hogy német anyanyelve ellenére tántoríthatatlanul hű svájci állampolgár maradt, maradhatott. — Ime: »A nép, a *mi* népiünk csak kis tükre a tág, az eleven világnak s jól tudjuk, hogy országunk és népiünk a világ sorsával jóban rosszban összeforrt és ma is az (33).« Hiánytalanul svájcinak minősíthető, a világpolitikával szemben tanúsított érdeklődése és megértése: csodálja a szomszéd országokat és az ifjúságban ott lezajló szenvedélyes küzdelmeket, de szeretetét megőrzi hazájának (48). Majd utalással Keller költeményeire, így kiált fel: »Hol van még egy nép, amelyet egy költő az ünnepi dalok ilyen koszorújával ajándékozott meg« (47). — Hazaszeretetéhez igazodik természetes folyományaként nyelvezete is, amely bár német, a svájci tájszólásból táplálkozik, ebből meríti mindazt, ami bensőséges, csillogó és tösgyökeres. Súlyt vet a svájci jelleg kidomborítására, ami gyakran önkéntelenül is jelentkezik. »Stilusom, írja a költő, személyes lényemben gyökeredzik, a mesterkéeltséget és nagyképúséget távoltartani szoktam magamtól.« Keller Gottfriednak alak és tartalom dolgában érdemes írásait a serdülő ifjúság is haszonnal forgathatja.

— m —

Dr. Paul Hellwig: Charakterologie. Leipzig—Berlin, 1938. 295 l.

E mű a modern jellemtanak részletes tárgyalását tartalmazza. Egész sor új, sajátos szempontot nyújt, melyek — ha nem is teljesen elfogadhatók — mindenesetre ösztönzést adnak jellemtani vizsgálódásokra.

A jellemtan alapproblémája Hellwig szerint a lelkiség minemiségében rejlik. »A lélek nem csupán létezik, hanem cselekszik is.« Működésében,

nyilvánulásaiban van realitása. A »bensőt« tehát mindig csak kívülről, a kifejeződés útján érthetjük meg.

Hellwig a karakterológiát határozottan az értékelő tudományok közé sorolja. Nincs »tárgyilag os jellemtan«, mint ahogyan Klages is gondolja, mert a jellem felismerésében egyúttal értékelés, állásfoglalás is rejlik. Ez a fölfogás bizonyára a szakemberek ellenkezését fogja kiváltani. Mindenesetre tiszteletreméltó az a bátorság, mellyel a szerző ehhez a kényes tárgyhoz, amint ő mondja, ehhez a »tüzes vas«-hoz hozzányúl. Legfontosabb benne az az alapvető bírálat, melyben a jellemtanban szereplő sajátossági fogalmat részletesen. Jellembeli tulajdonságokat nem lehet a jellem reális alkatelemeinek tekinteni, ezek csak típusfogalmakat jelentenek, tipikus szempontokat, melyekből a jellemet, mint egészet és oszthatatlant tekinteni kell.

Ezek szerint az alapvető vezetógondolatok szerint tárgyalja és bírálja a létező jellemtanok és típusrendszerek közül a legfontosabbakat: Kretschmerét, Jaenschét, Sprangerét, Jaspersét, Häberlinét és Klagesét. Különösen jó a két, Freud és Adler-féle »mélylélektani« vagyis pszichoanalitikus elméletnek bírálata.

gy. á.

Dr. Edith Zschuppe: Lebensideale und ihr Einbau in den Charakter. Bleicherode, 1938., 75 l.

Ez a kísérleti úton (kérdőívek és vizsgálódás útján) létrejött tanulmány értékes adalékul szolgál a jellemtanhoz. Húsz kísérleti egyének köre természetesen túlságosan szűk ahhoz, hogy többet lehessen kihozni belőle, mint legföllebb többé-kevésbé útmutatásul szolgáló összefüggéseket. A könyv szerzője a lipcsei totalitásos lélektan híve s épen azért megvan a képessége arra, hogy az egyes személyiségek lelki alkatába mélyen bepillantson. Amennyiben vizsgálódásai körébe olyanokat vont be, akik éppen hogy túl vannak érettségük korán (21—28 évesek) s akik részben még tanulmányaikat folytatják, ebből állt elő annak lehetősége, hogy az életeszmeny szempontjából pillantson be alapjellembükbe. Ebben van különös értéke annak, hogy a szerző a jelzett utat választotta vizsgálódásai számára. De csak bővebb anyaga tenné igazán lehetővé annak vizsgálatát, mennyire termékenyíthető meg ez úton a tipologia, vagy annak földerítését, hogy az életeszmeny nem olyan dolog-e, amely a tipologiai rendszerezés alól kivonja magát. A könyv hatodik fejezetében az éniség és a külvilág kapcsolataira, e két alapvető fogalomra való utalások arra vezethetnének, hogy esetleg a Kretschmer-féle típusokkal való egybevetést megkíséreljük. A második rész a kísérleti egyének jellemzését adja életeszmenyük szempontjából.

gy. á.

Otto Rabes: Biologische Grundlagen der Menschenwerdung und Rassenentwicklung. Langensalza, 1938., 51 lap, 21 képpel.

Szűk keretben letárgyalni az emberré válásnak és fejlődéstörténetnek nehéz, részben vitás tényeit, alapos ismeretet és nagy ügyességet igényel. A szerző általánosságban meg tudott felelni feladatának. Az olvasó megkapja a fejlődés lényeges kérdései fölötti áttekintést. Ehhez csatolja aztán a szerző a fajfejlődés tárgyalását, különösen az északi fajokra vonatkozólag. A könyv